

Rohkeudesta ja nöyrytyksestä vahvemman tahon edessä

Mihail Siskin toteaa kirjassaan ”Sota vai rauha” osuvasti, että ”kaikki järjestelmät ja diktatuurit käyttävät hyväkseen ihmisen vastuuntunnetta läheisiään kohtaan” ja että ”olemme aina rakastamiemme ihmisten panttivankeja, ja heidän vuokseen olemme valmiita sietämään nöyryytystä”. ”Jo pelkkä työttömäksi joutumisen uhka pakottaa ihmisen miettimään, kumpi on tärkeämpää, oma ihmisarvo vai lasten leipä. Todellinen orjuus on aina hiukan vapaaehtoista”.

Jokainen tuohon Mihail Siskinin erinomaiseen kirjaan tarttuva voi perehtyä tarkemmin siihen, keihin Siskin toteamuksellaan tuossa yhteydessä viittaa. Mutta lainauksissa mainittuja näkemyksiä lähes kaikki maailman ihmiset joutuvat pohtimaan varsin usein aivan tavallisessa yritys- ja ihmiselämässä: uskallanko puolustaa oikeuksiani vai nöyryynkö suosiolla vahvemman edessä myös silloin, kun tiedän hänen/heidän toimineen väärin.

Valtaosa kansalaisista on valmiita lähes aina nöyrytymään. He ajattelevat, että siten elämässä pääsee paljon helpommalla. Esimerkiksi korona-aikana oli paljon ihmisiä, jotka eivät olisi halunneet, että koronarajoituksista ylipäänsä luovutaan, koska elämä oli heille silloin selkeää ja yksinkertaista. Mutta yrittäjiksi ryhtyneet ihmiset eivät voi toimia noin, vaan he joutuvat päivittäin eri asioissa pohtimaan omaa rohkeuttaan ja sen riittävyttä. Myös silloin, kun yrittäjät joutuvat miettimään omien oikeuksiensa puolustamista. Isommilla yrityksillä on usein enemmän rohkeutta ja mahdollisuuksia puolustaa oikeuksiaan kuin pienemmillä yrityksillä, vaikka yllättävän paljon rohkeutta myös pienemmistä yrityksistä toisinaan löytyy. Mutta eivät nämä asiat ole aina helpoja ja yksinkertaisia isommillekaan yrityksille, koska niidenkin yläpuolella on aina joku vielä suurempi ja vahvempi taho. Tästä esimerkkinä mainittakoon erään suuryrityksen lakimiehen minulle antama ”ohjeistus” vuonna 2015. Lakimiehen mukaan minun tulisi ymmärtää, että kilpailuviranomaisen edessä pitää vain nöyrytyä ja heitä kannattaa yrittää aina miellyttää, koska siten pääsee kaikkein helpoimmalla*.

Muistan elävästi myös erään pienemmän leipomoyrittäjän kommentin 2000-luvun alkupuolelta, kun olin todennut hänelle, että ”teidän pitää nyt olla vain rohkeita”. Vastaus oli, että ”kuule Mika, asia on vain niin, että velka tekee nöyräksi, joten ei tässä nyt ole mahdollista olla kovin rohkeita”. Tuo yrittäjän kommentti on tullut vuosien varrella useasti mieleeni, kun yksittäiset yrittäjät ovat ottaneet yhteyttä pohtiessaan suhtautumistaan eri toimijoiden suunnasta tuleviin joskus kohtuuttomilta vaikuttaviin vaatimuksiin; kuten esimerkiksi terveyst- ja/tai työsuojelutarkastajan, ay-liikkeen, raaka-ainetoimittajan, päivittäistavarakaupan tai julkishallinnon edustajien esittämiin vaatimuksiin. Yrittäjät tietävät, että periksi antaminen vaatimusten edessä tietää uusia kustannuksia lisääviä toimia. Mutta asiakassuhteiden vaalimi-

seksi on toisinaan järkeväkin ”antaa periksi” tai pyrkiä vähintään yhteiseen kompromissiin. Elämästä ei tulisi mitään, jos kukaan ei koskaan antaisi missään periksi. Mutta usein tulee mieleeni, ovatko pienet ja keskisuuret yritykset aina niitä, joiden pitää joustaa? Onneksi yrittäjät kuitenkin ymmärtävät, että jos aina joka suuntaan vain kumartaa, yritystoiminnalla ei ole juurikaan tulevaisuutta. Sen takia yrittäjien on vain toisinaan pakko ottaa riskejä, vaikka niistä voi seurata asiakassuhteiden loppuminen ja joskus valtaa käyttävien viranomaisten jatkotoimenpiteitä.

Valta ei sovi ihmiselle, ja sen takia vallankäyttäjää ja heidän käyttämäänsä valtaa pitää jonkun tahon aina valvoa**. Näin on kaikkien vallankäyttäjien kohdalla, mutta erityisesti viranomaisen vallankäytön suhteen. Mitä suurempi valta viranomaisella on, sitä tärkeämpää, että vallankäyttöä valvotaan. Jos viranomaisen vallankäyttöä ei todellisuudessa valvo kukaan, vallankäytön kohteilla ei ole oikein muuta vaihtoehtoa kuin ryhtyä mielistelemään vallankäyttäjän tekemisiä ja puheita. Ja näin vallankäyttäjää vain entisestään sokaistuu valtaansa ja hän voi oikeastikin kuvitelmiaan ajatella, että vallankäytön kohteet arvostavat hänen toimiaan ja sanomisiaan. Olen usein todennut, että ensimmäinen askel korruptioon on siinä, kun elinkeinoelämän edustajat joutuvat mielistelemään suurta valtaa käyttävää virkamiestä tai -naista. Joskus jopa niin, etteivät mielistelijät itse edes sitä huomaa.

Samat henkilöt, jotka ihan aiheesta paheksuvat yksittäisten valtioiden diktaattorien tekemisiä ja toimenpiteitä, toimivat kuitenkin itse oman elämänsä diktaattoreina heikompa taho kohtaan, kun saavat siihen mahdollisuuden***. Näin on sekä isommissa että pienemmissä asioissa. Ja vallankäytön kohteena olevat joutuvat vain kysymään itseltään, että onko parempi nöyrytyä vai ottaa riski mahdollisista seurauksista.

Mika Väyrynen

* Lakimiehen kommentti toi mieleeni lukemattomat vitsit selkärangattomista lakimiehistä.

** Kansalaisten ja yrittäjien perusoikeuksien kannalta on kaikkein vaarallisinta, kun valtiojohto, virkamiehet ja media yhdistävät voimansa ja ryhtyvät ajamaan ”yhteistä asiaa”. Tämä tuli koetua konkreettisesti korona-ajan rajoitusten jyllätessä vuoden 2020 keväästä aina kevääseen 2022 asti. Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 ”lopetti” kuitenkin koronan ja siihen liittyneet rajoitukset ja vallankäyttäjät palasivat vihdoin ruotuunsa.

*** Mihail Siskin toteaa kirjassaan Marcus Tullius Ciceroa lainaten: ”Orja ei uneksi vapaudesta vaan omasta orjasta”.